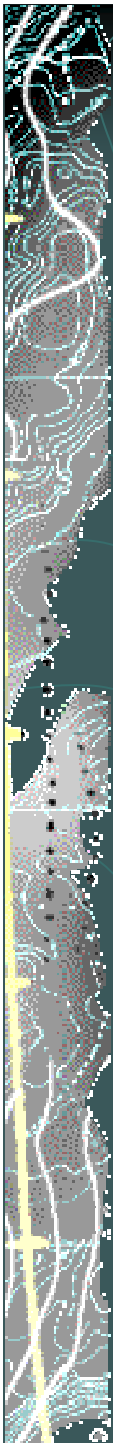


A vertical strip on the left side of the slide shows a detailed topographic map of Slovakia, featuring contour lines, roads, and geographical features. The rest of the slide has a dark teal background with faint, light blue contour lines.

**MAPY**  
**zobrazujúce územie**  
**Slovenska**

# Slovensko, mapy a kartografia

- Slovensko sa na starých mapách zobrazuje ako súčasť Uhorska
- mapový obraz je nedokonalý v dôsledku toho, že sa dlhú dobu čerpali informácie z mapy, ktorá bola urobená pred vpádom Turkov do Uhorska



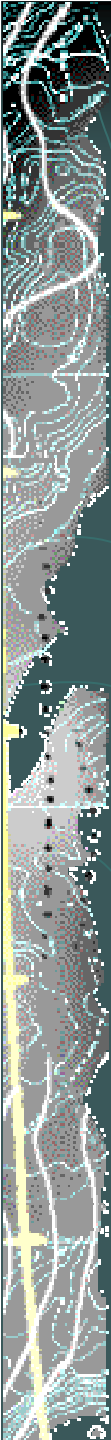
# Slovensko, mapy a kartografia

## ■ Lazar

- prvá známa mapa Uhorska
- rukopis 1515 – 1520, vydaná 1528
- obsahovo bohatá a pomerne presne vykreslená
- mapa sa často prekresľovala, obsahovo sa dopĺňala, ale geometricky sa znehodnocovala, čo je najviac viditeľné na zakreslení Dunaja
- upravená Lazarova mapa Uhorska doplnená:
  - Wolfgang **Lazius** - mapa vydaná v r. 1556
  - trnavský rodák Ján **Sambucus** - mapa vydaná v r. 1571

# Slovensko, mapy a kartografia

- druhá polovica 17. storočia vydanie novo koncipovanej mapy Uhorska, ale stále bol vplyv Lazarovej mapy
  - **M. Stier** – mapa Uhorska z r. 1664
  - **G. M. Vischer** – mapa Uhorska z r. 1685
    - vylepšená kópia Stierovej mapy
    - mierka 1: 570 000
- geometrické základy sa na týchto mapách nezlepšili



# Slovensko, mapy a kartografia

## ■ J.Ch. Müller:

- v r. 1709 vydal 4-listovú mapu Uhorska (1: 550 000) ako prvú časť pripravovaného atlasu Rakúska
- prvá moderná a všestranne použiteľná mapa až do 60-tych rokov 18. storočia
- na základe astronomických bodov
- Müllerove mapy boli používané viac ako 100 rokov zastarali a boli nahradzované novšími

# Slovensko, mapy a kartografia

## ■ **Samuel Mikovíny** (1700 – 1750):

- prvý slovenský kartograf
- vytvoril mapy hornouhorských komitátov, ktoré tvorili prílohy k prvým zväzkom M. Belových Notitií Hungariae
- od r. 1735 bol geometrom banských miest a profesorom na Banskej škole v Banskej Štiavnici
- tajchy – vodné nádrže

# Slovensko, mapy a kartografia

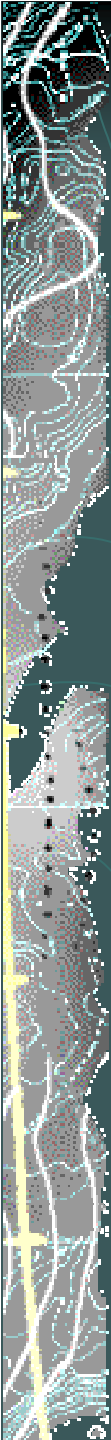
## ■ Ján Tomka – Sásky:

- historický geograf zo Zvolena
- žiak Mateja Bela
- Malý Atlas Uhorska - historický z r. 1750-1751
- súbor 19 máp, vychádzali postupne
- použitá slovenská názvoslovná terminológia pohorí, riek, vrchov, sídiel

# Slovensko, mapy a kartografia

## ■ Ján Lipský zo Sedličnej:

- mapa Uhorska
- urobená na podklade astronomicky určených bodov
- vydaná bola v r. 1806 a v r. 1808 bolo k nej vydané repertorium s názvami miest, ktoré sa nezmestili do mapy





# Slovensko, mapy a kartografia

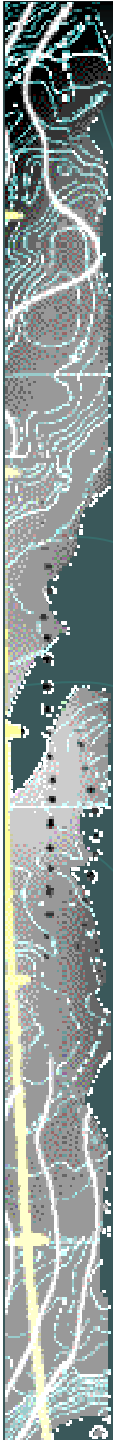
## ■ **Vojenské mapovania Rakúsko – Uhorska:**

- vojenské potreby monarchie si v 2. pol. 18. stor. vyžiadali vyhotovenie máp veľkých mierok na uľahčenie orientácie v teréne pri vojenských operáciách a presunoch vojska
- boli uskutočnené tri vojenské topografické mapovania monarchie:
  1. vojenské mapovanie (Jozefínske)
  2. vojenské mapovanie (Františkovo)
  3. vojenské mapovanie
- začalo sa aj štvrté mapovanie, ale nebolo dokončené v dôsledku 1.svetovej vojny a následného rozpadu monarchie
- dodnes majú vzniknuté mapové diela svoj význam pre historické štúdium, štúdium zmien krajiny, vývoj názvoslovnia

# Slovensko, mapy a kartografia

## ■ 1. vojenské mapovanie (Jozefínske)

- prebehlo v rokoch 1763 – 1785 (Slovensko 1769-1785)
- mierka máp 1: 28 800, územia veľkých miest a vojenské priestory boli mapované v mierke 1: 14 400
- zachytená bola veľmi podrobne cestná a vodná sieť, výškopis – upustilo sa od kopčekovitého spôsobu zobrazenia, nahradené to bolo lavírovaním
- polohopisný podklad – z rôznych dostupných máp
- snaha o čo najrýchlejšie zmapovanie územia => použitá metóda á la vue (tj. od oka, odhadom pri pozorovaní v teréne)
- mapám chýbali geodetické základy, neexistovala sieť pevných bodov a postupom z malého do veľkého bola popretá hlavná geodetická zásada



# Slovensko, mapy a kartografia

## ■ 1. vojenské mapovanie (Jozefínske)

- polohové deformácie a hrubá zemepisná orientácia znemožnili zostaviť súvislú mapu monarchie, mapy boli robené pre jednotlivé krajiny



# Slovensko, mapy a kartografia

## ▪ 2. vojenské mapovanie (Františkovo)

- súradné sústavy - Čechy – Gusterberg
  - Morava a Sliezsko – Sv. Štefan (Viedeň)
  - Slovensko (Uhorsko) – Gellertov vrch (Gellertégy)
- z vojenského hľadiska nesplnilo toto mapovanie svoj účel, pretože sa dlho tvorili, čím došlo k zastaraniu ich obsahu, malo plno nedostatkov a mali ich iba najvyšší velitelia, čo sa odrazilo v Prusko-Rakúskej vojne v 1866
- tieto skúsenosti a rozvoj delostrelectva – potreba máp, ktoré nebudú iba informatívnym náčrtom
- rozvoj železničnej dopravy, baníctva, splavňovanie riek viedlo k požiadavkám na mapy s presnými konštrukčnými základmi

# Slovensko, mapy a kartografia

## 3. vojenské mapovanie

- prebehlo v rokoch 1872 – 1883
- mierka máp dekadická, mapovanie prebehlo v mierke 1: 25 000,
- podkladom boli katastrálne mapy 1: 2 880
- 4 topografické listy **1: 25 000** tvorili jeden list špeciálnej mapy 1: 75 000 (používala sa až do polovice 20. storočia ako jediné mapové dielo pokrývajúce súvisle naše územie), 8 listov špeciálnej mapy tvorí jeden list generálnej mapy 1: 200 000
- Sanson-Flamsteedovo zobrazenie, použitý bol Besselov elipsoid
- zemepisné dĺžky sa počítali od Ferra
- nevýhoda zvoleného polyedrického zobrazenia je nemožnosť zložiť mapy do súvislého celku
- výškopis –Lehmanove šrafy, kóty a prvé vrstevnice
- čiernobiela tlač kvôli rýchlej reprodukcii

# Slovensko, mapy a kartografia

- územie Slovenska – od roku 1860 bolo používané azimutálna stereografická projekcia vhodná pre tvar Uhorska, označenie a klad listov rovnaký ako u Cassini –Soldnerovom zobrazení
- a od roku 1908 sa mapovalo Slovensko aj v konformnom valcovom zobrazení s troma zobrazovacími pásmi navrhnuté Faschingom

